PRÖVE

PAA

ET BORNHOLMSK DIALEKT-LEXIKON.

VED

A. P. ADLER,
Dr. phil.

1ste og 2den Samling.

KJØBENHAVN.

C. A. REITZELS BO OG ARVINGER.

LOUIS KLEINS BOGTRYKKERI.

1856.

FÖRSTE SAMLING.

Forord.

Jeg er her saa fri at byde en liden Skjærv med Hensyn til en Dialekt, der er lidet bekjendt hos os, og som i den senere Tid har vundet nogen Interesse. Den Omstændighed, at jeg har tilbragt 13 Aar paa Bornholm, hvorved jeg har havt Leilighed til at høre og optegne Eiendommeligheder ved Sproget, gjør, at jeg vover mig ind paa et Gebet, der er ganske forskjelligt fra hvad jeg ellers i Videnskaben har givet mig af med. Forresten anseer jeg det for et Fortrin, at jeg har havt Interesse for Folkene, thi hvor den er, hører man bedre og husker man bedre det Eiendommelige ved Sproget.

Den første Samling blev sluttet inden jeg forlod Bornholm, og har saaledes ligget færdig i over to Aar; men andre Arbeider, der laae mig nærmere, have gjort, at jeg hidtil ikke har tænkt paa dens Udgivelse.

Med Hensyn til den anden Samling maa jeg nævne den Hjælp, jeg har havt af en Samling bornholmske Ord, som afdøde Toldcontrolleur Andersen samlede den Tid han var paa Bornholm, og som velvillig blev mig overladt

af hans Enke. Jeg fandt her ikke blot en Mængde mig ubekjendte Ord, men fik tillige Tillid til en Deel af mine egne, som jeg før ikke havde optaget. Desuden optog jeg i den anden Samling flere Ord, der, medens jeg var paa Bornholm, ikke syntes mig charakteristiske, men som nu, da jeg er borte fra Landet, minde mig om det og forekomme mig charakteristiske.

Jeg kan ikke undlade at berøre et tilfældigt Sammentræf, jeg havde med Hr. Cand. Levin. Thi den Interesse, han viste for Dialekten, og min Tillid til denne Mands Ord, har for mig havt Betydning med Hensyn til Udgivelsen. Løvrigt kjendte han aldeles ikke mit lidet Arbeide, og har nok anseet det for at have mere Værd, end det har.

Jeg har ikke kunnet indlade mig paa nogen Orthographi (om der ellers kan tales om nogen bornholmsk Orthographi). Dels anseer jeg det for ligegyldigt om de bornholmske Lyde opbevares. Dels bliver man, om man end sammenstiller nok saa meget g og i og j og y etc. etc., for at danne den originale Lyd og Udtale, dog uforstaaelig for Fremmede, ja Ordet, som man skulde have Opmærksomhed for, forsvinder mellem lutter Bogstaver, der Intet gavne. Derimod har jeg valgt en *Mellemting* i Lyd og Udtale og derefter en *Mellemting* i Skrift og Bogstavering, saa at Ordet ikke fjerner sig altfor langt fra de Indfødtes Udtale og dog kan kjendes af Fremmede.

Man vil see, at Sproget indeholder en Mængde Elementer fra det Svenske, en Mængde fra det Tydske og store Levninger fra det gamle Danske. Mellem disse Elementer findes der atter en Deel Ord, som kunne kaldes selvdannede af Bornholmerne, f. Ex. Latterdal (Smilehul),

Øiebytter (Coquet), stjerne (see vist paa)[1]) etc. etc. Om der atter paa Bunden af Sproget ligger nogle gamle Ord, der maae henføres til et andet Sprog[2]) skal jeg lade være usagt. Jeg giver kun Materialet, og overlader til Linguister at orientere sig og Andre deri.

Hos et isoleret Folk og i dets Dialekt og Ord er Aanden ofte sammenholdt i en Totalitet og i et fuldstændigt Begreb, medens dette er gaaet tabt i Hovedstædernes Strøm og Ordene der ofte blive til Formalisme. Naar Bornholmerne kalde Sygdom og Daarlighed og Vanskabning for Ondskab (f. Ex. „mit onde Been", „min onde Finger"), saa er Ondskab fattet som oprindelig *Abnormitet*, der ligesaavel kan passe paa Legemets som paa Aandens. Naar at *dø* ogsaa betyder at *besvime*, saa er der fastholdt,

---

[1]) Disse selvdannede Ord ere ofte meget poetiske. De ere i det Hele taget dannede efter den umiddelbare Anskuelse. Saaledes kommer f. Ex. Darr, Darren eller Darrin, der betyder Stegesky, Gelé, af *darre*, at ryste, zittre. Det samme Ord hedder andre Steder paa Landet Bævrenes, og kommer maaskee af at *bæve*.

[2]) Mærkeligt er det, at i de fra det Slaviske, af Thorson, oversatte Fortællinger, findes der een, som hedder *Øen Bornholm*, hvor en Russer siger til en Bornholmer, at de ere af samme Extraction. — Det hedder temmeligt almindeligt, at Indbyggerne, navnlig paa den sydostlige Deel af Bornholm, skulle være af vendisk Extraction.

Vist er det, at imellem de bekjendte tydske, svenske, gammel danske Elementer, og imellem en Mængde af Bornholmerne selvdannede Ord, der rigtignok ofte drive det Onomatopøietiske temmelig vidt (f. Ex. *Hausa*, *Kjævsa*, *vausa*, *smaddre*, der alle betyde vrævle; eller *habbe*, *snappe*, *krænge*, *krængle*, vrænge, drille), ligger der ligesom en rolig Kjæmpeslægt, der ikke saa let lader sig forklare af den umiddelbare Betragter. Det er især paa Østlandet disse gamle Ord skulle have hjemme, naturligviis meer og meer i Begreb med at uddø.

at begge Dele tyde paa Aandens Opgivelse, Borteværen. — Jeg troer, at Læserne selv med Fornøielse ville finde mange Exempler paa, hvorledes Aanden i traditionelle Dialektord afspeiler sig med Naivitet, Totalitet og Sandhed, eller med andre Ord, Exempler paa, hvorledes Tanken heldigt har fastholdt Aanden og bundet den i Ordets Bestemthed.

Offentlig skylder jeg at aflægge min Tak til Hr. Cand. phil. P. Riis, der har givet det Hele et Gjennemsyn, har rettet mig i en Deel Feiltagelser, og givet mig gode Bidrag.

Det bornholmske Sprog eller den bornholmske Dialekt er mærkelig med Hensyn til Udtalen. Vi kunne med Hensyn til Udtalen af enkelte Bogstaver gjøre følgende Bemærkninger. 1) A udtales meget ofte som o, f. Ex. molke for malke, bonge f. bange, monge f. mange, Gonge f. Gange („monge Gonge“ f. mange Gange). 2) A udtales som Aa, f. Ex. Daaler f. Daler, Aaske f. Aske, Aavis f. Avis, Maad f. Mad, saandt f. sandt. 3) Stavelsen Ax udtales undertiden som ais, f. Ex. Lais f. Lax, strais f. strax. Det samme er undertiden Tilfælde med Stavelsen ags, f. Ex. Dais f. Dags. „Jeg kom Klokken 7 Dais“, Dags, om Morgenen. 4) Aa udtales ofte som A, f. Ex. Vage f. Vaage, baade naar jeg taler om en Vaage paa Isen, og siger: det maa du vaage over. 5) I Pluralis af flere Ord, der have a i Singularis, forandres a til æ i mere udstrakt Betydning end hos os, f. Ex. Spænderne Pl. af Spand, Æerne Pl. af en Aa, og ogsaa Pl. af Ar („Han har Æer i Ansigtet“). Aa udtales reent ud som æ, f. Ex. Tæ f. Taa („Min ene Tæ er daarlig“). 6) E udtales meget ofte som i, f. Ex. hin f. hen, jimme f. hjemme, gimme f. gjemme, Vinner f. Venner, Andria, Petria f. Andrea, Petrea. 7) Ei udtales meget ofte som e, f. Ex. Denen f. Degnen, Denekonen f. Degnekonen,

klen f. klein (mager, tynd). „Han er klenere end den Anden; han er den kleneste af dem Alle“. 8) E som A, f. Ex. Framtiden f. Fremtiden. 9) E som Ø, f. Ex. glømme f. glemme. 10) I og ig udtales meget ofte som Ei, f. Ex. Nei f. Ni, Tei f. Ti (baade decem og tace), seie f. sige, Eiler f. Igler, Leiet f. Liget. 11) I udtales meget skarpt, f. Ex. i v*i*lle, p*i*lle, b*i*nde, sm*i*tte, *i*kke. 12) I udtales undertiden som y, f. Ex. Tygger f. Tigger, Hyllebrandt f. Hillebrandt. 13) O udtales undertiden som A, f. Ex. „Der er kaldt“ f. koldt. 14) O undertiden som Au eller ou, f. Ex. saue f. sove, Houed f. Hoved. Omvendt udtales det meget skarpt, f. Ex. K*o*rt (som i Port) f. Kort (Spille-Kort). 15) Ligeledes undertiden som u, f. Ex. Knul f. Knol. 16) U og ug udtales meget almindelig som au, f. Ex. Daue f. Due, Haue f. Hue og hue (*forhaue* det er fortryde), Rau f. Rug, Faul f. Fugl. U udtales ogsaa reent ud som a, f. Ex. Vaggen f. Vuggen. 17) U som y, f. Ex. Jyl f. Juul. Kyl' f. Kulde. 18) U som ø, f. Ex. Møss f. Muus, Røtsker-Sogn f. Rutsker-S. 19) Y udtales ofte som u og o, f. Ex. tugge f. tygge, spotte f. spytte. Skugge f. Skygge. Det er derfor ikke ganske rigtigt, at Skougaard (i Tillæget til sin Bornholms Beskrivelse 1ste D.) regner Skugge til *fremmede* Ord. Det Samme gjælder, naar han blandt disse regner f. Ex. *klén*, *Knul*, hvor Forskjellen blot ligger i Landets Udtale. 20) Y udtales som i, f. Ex. List f. Lyst, Tive f. Tyve, Nit f. Nyt. 21) Y udtales som øi, f. Ex. Løite f. Lygte, fløi f. flyv (Imper. af flyve), Bøien f. Byen („Gaa ad Bøien“). 22) Æ udtales ofte som a, f. Ex. Lasset f. Læsset[1]), Arter f.

---

[1]) Det er saaledes ikke rigtigt af Skougaard, at han regner agger (ɔ: ægger) til *fremmede* Ord.

Ærter, Larke f. Lærke, Star f. Stær, Lad varre f. Lad være, Jaret f. Gjerdet („Krybe over Jarer“. 23) Æ udtales som Ei, f. Ex. leit f. lægt („Saaret er ikke leit“). 24) Æ udtales som ø, f. Ex. trø f. træde („Jeg kan ikke trø paa mit Been“). 25) Ø udtales som a, f. Ex. Dar f. Dør. 26) Ø som o, f. Ex. Oxe f. Øxe („Skaftet paa min Oxe“), tor f. tør („Jeg veed ikke om jeg *tor*“). Smor f. Smør, Brond f. Brønd. Herhen hører maaskee ogsaa spotte f. spøtte. 27) Ø som ev. f. Ex. Klevver f. Kløver. 28) Ø som i, f. Ex. Niggel f. Nøgle. Ligeledes forandres Øi til iv i Iven f. Øine („Jeg har Ondt i mine Iven“).

Som andre almindelige Bemærkninger med Hensyn til Udtalen kunne bemærkes: ***Sk udtales som sch.*** f. Ex. Schin f. Skin og Skind; schænde f. skjænde („bebreide“ og „gjøre Skade“), schyvende f. syvende. Endelserne: en, es, er omsættes med ne, se, re, f. Ex. Karne f. Karen, Farse f. Fa*ders*, Morse f. Mo*ders*. Cfr. ligeledes: *den* An*dre* f. den Anden[1]. — Ord, der ende paa *rk* og *rg*, udtale disse som *rrik*, f. Ex. stærrik f. stærk, Værrik f. Værk, Særrik f. Særk, mærrik f. mærk, mørrikt f. mørkt, Sorrig f. Sorg. Cfr. ligeledes Talrik f. Talierken, skjøndt det ofte nok snarere ere de gamle Benævnelser, der ere vedligeholdte. — U udtrækkes, ligesom i det gamle Dansk, endnu ofte til v-Lyden, f. Ex. svelten f. sulten, jeg svelter. — Gi udtales næsten bestandig som ji, f. Ex. Rejister, Majister; cfr. ligeledes Jaret f. Gjerdet. Denne J-Lyd kommer ogsaa frem f. Ex. i Jessen f. Issen („Haaret er raget af Jessen“). Ligeledes kommer J-Lyden frem i Farje f. Farve. — T udtales som d, f. Ex. Dakke f. Takke

[1]) Denne Omsætning findes forresten ogsaa i vort gamle Dansk f. Ex. Morgne for Morgen.

(„Det kan jeg dakke Dig for“). — Endvidere kan bemærkes: vort enkelte s fordobles undertiden, f. Ex. Posse f. Pose, Mosse f. Mose. Derimod udtales vort dobbelte s undertiden som enkelt s, f. Ex. Tose f. Tosse. Ligeledes kan bemærkes, at v udtales undertiden som r, f. Ex. arre, arrede, f. arve, arvede. P udtales som b i Plommer f. Blommer. K'et bortkastes foran n i knibe; man siger altid nive, „at nive En i Armen“. — Denne Udtale maa man vel lægge Mærke til, da den maa være Basis ved mange Ord til Bedømmelse om de i Grunden ere forskjellige fra vore i Roden, eller ikke. Jeg har paaviist, at P. N. Skougaard, en Forfatter vi skylde Meget med Hensyn til Beskrivelse af Bornholm, optager Ord som eiendommelige for Bornholmerne, skjøndt Forskjellen blot ligger i Lyd og Udtale. Som et Exempel paa, hvorledes et Ord og en Benævnelse kan misforstaaes, naar man ikke kjender Udtalen, kan anføres, at paa Mansas Kort over Bornholm er en Dal, der hedder Blaa-Skinds Dal, paa Grund af Klippernes Farve (de ligne blaat Skind, f. Ex. blaat Ræveskind), skrevet Blaasingdal, der altsaa aldeles afviger fra Meningen og Betydningen.

Med Hensyn til Ordenes Accentuering kan endnu bemærkes, at i tre- og fleerstavelses Ord og Tale lægges gjerne Accenten paa Ordenes eller Sætningernes sidste Stavelse f. Ex. „Imorgen otte *Da'*“ (istdf. Imorgen *otte* Da'); „Hvem skal Du hen *til*“ (istdf. Hvem skal Du *hen* til); „Det er mit Sødskende*barn*“ (istdf. Det er mit *Sød*skendebarn): „Jeg skal gaa til Aakirke*by*“ (istdf. Jeg skal gaa til *Aa*kirkeby).

I tostavelses Ord lægges derimod, tvertimod som hos os, Accenten paa første Stavelse, f. Ex. *For*hør istdf. For*hør* („Jeg skal til *For*hør“), *Aa*vis istdf. A*vis*.

En Egenhed ved det bornholmske Sprog er ofte at forbinde Adjectivet nær med Substantivet, lægge Accent paa Adjectivet og udtale dem som eet Ord; f. Ex. „Det er *grant*-Vær" ɔ: det er smukt Veir. „Han har drukket sig fuld i *sød*-Viin".

Her kan ogsaa mærkes de mærkelige Contractioner og Forbindelser, hvor et Substantiv forbindes med sit Genitiv og gjøres til eet Ord med det; f. Ex. ***Majister-drengen*** ɔ: Drengen, ***Karlen***, der tjener hos Magisteren. ***Controlleurpeien*** ɔ: Pigen, der tjener hos Controlleuren. ***Møller-Anen*** ɔ: Møllerens Ane. ***Brogaardsdrengene***, ***Pilegaardsdrengene*** ɔ: Karlene, der tjene der. ***Den slemme Mahlerhund*** ɔ: Hr. Mahlers slemme Hund. „Jeg kan høre ***Præsteklokkerne***" ɔ: Præstens Klokker paa hans Kanetøi. — Denne Contraction naaer sit Høidepunkt deri, at man, istedetfor at bruge et ***Substantiv og et Verbum***, danner et ***nyt Verbum***, der udtrykker det hele Begreb; f. Ex. „Jeg ***nellede*** mig" ɔ: jeg brændte mig paa en Nelde. At ***skole*** En ɔ: at give En Skolens Underviisning; f. Ex. „Vi ***skole*** hende selv hjemme"; „hendes Søster ***skoler*** hende"; „naar vi blot kunde faa hende ***skolet*** uden hun behøver at gaa den lange Vei". — At „***stakke***" er at sætte i Stak („Vi skal ***stakke*** Havre idag"). — Vi kunne her ligeledes mærke, at ***at ruse*** bruges istdf. at beruse; f. Ex. „Den Viin ***ruser***"; „Jeg er bange jeg skal blive ***ruset***".

Paa Ords Forkortelser i det Hele har man Exempler i Ord som ***van*** f. sædvanligt („Jeg lever som ***van***"; „Jeg har gjort som ***van***"). Ligeledes i ***nøiet*** f. fornøiet („Jeg er lige ***nøiet*** med det", lige glad, tilfreds; det er mig det Samme. En meget almindelig Talemaade). Man siger en ***Trappe*** istdf. en Trappestige, ***Bedste*** istdf

Bedstemoder („Jeg skal hen til *Bedste*"); man bruger *Bær* om alt Slags Buskfrugt, alle Buske, der bære. „Maa jeg komme ind og plukke *Bær* hos Dig" (ligemeget om det er Stikkelsbær, Ribs etc.); *Væxt* siges istdf. Gevæxt (Vorte, Knude). — Undertiden bortkastes hele Endelser, f. Ex. Fru istdf. Fru*e*; flyt istdf. flyttet, f. Ex. „Den Stol har jeg *flyt*"; „Han er *flyt* (flyttet) for længe siden". — *Omvendt* har man en Mængde Ord, der ere *pleonastisk* bestemte; f. Ex. *Haandstok* f. Stok, *Lærsko* eller *Skindsko* (hvor vi blot sige Sko), *Træskammel* f. Skammel, *Spurvehøg* f. Høg, *Hønsehane* f. Hane, *Skyttegevær* f. Gevær, *Høstemark* f. Mark, *Tyvstjaalet* f. stjaalet („Den Ting maa være *tyvstjaalet*"), *Eenbar* f. bar, *derudi*, *deridi* (der i). —

Som apparte Endelser kunne mærkes Endelsen *ur* for ig, Honnu f. Honning, tørstur f. tørstig, heljur f. hellig, uskyllur f. uskyldig („jeg er en Uskyllur"), krogu f. krogig (kroget). Ligeledes findes Endelsen *am* f. om, f. Ex. eensam, moersam, meensam (nøieseende), haandsam (nævenyttig), kjedsam, seensam.

I forskjellig og særegen Betydning bruges en Mængde Ord, for hvis Brug der ikke kunne angives Regler.

Den bruges ofte for *hun*. F. Ex. „Jeg mødte Hansens Caroline igaar; *den* er slet ikke smuk."

Til bruges 1) hvor vi sige *hos*, „Jeg var *til* Munks iaftes" ɔ: henne hos. — „Hende, der er *til* Hansens" ɔ: som opholder sig hos; 2) hvor vi sige *i*, f. Ex. „Jeg skal *til* Selskab, *til* Kirke." Denne Brug er naturligviis forældet Dansk, da man f. Ex. skrev: Denne Bog er trykt *til* Strasborg istdf. *i* St.; 3) hvor vi sige *ad*, f. Ex. „hvorledes er det Du bærer Dig *til*." — At *Ad* bruges hvor

vi sige *til*, f. Ex. „Jeg skal gaa *ad* Nykker, ad Byen, ad Marken", bemærkes kun for Fuldstændigheds Skyld.

Derimod har *Om* følgende Betydninger: 1) = *i, ved*, f. Ex. om Juul, om Middagstid, tage En *om* Haanden; 2) = *med, for*. „Her er bart *om* Penge, *om* Korn"; 3) = *ind til*, f. Ex. „See ind *om* Hansen" ɔ: hør hvorledes han har det. „See ind *om* Døren" (ɔ: kom og besøg os); 4) = *tilbage*, f. Ex. „Jeg gaaer snart *om igjen*" (ɔ: retour); 5) = *i Henseende til, med Hensyn til*, f. Ex. „Han er bange *om* Penge"; 6) i en mærkelig Betydning bruges *om*, naar det hedder: Han har givet *om* sig ɔ: han er blevet *mager* (f. Ex. efter en Sygdom).

Imod, mod bruges 1) hvor vi sige *imøde*; f. Ex. „Naar jeg gaaer om igjen, kan Du gaa *imod* mig"; 2) hvor vi sige *ligeoverfor*; „han boer lige *mod* Bageren".

Under bruges i et Tilfælde, hvor vi sige *over*: kjøre En *under*, ride En *under* (istdf. *over*).

Naar bruges ofte = da. „Jeg saae Dig *naar* Du kom".

Siden bruges som: *saa, derefter, dernæst*; f. Ex. Den Første er Peder, *siden* Hans.

Snart bruges for *let*. Tag Dig iagt med den Saxen, Du kan *snart* klippe en Finger af".

Paa bruges, hvor vi ikke anvende det, f. Ex Forlange *paa* Noget, forlange *paa* Kaffe, Punsch etc. ɔ: *bestille*. Omvendt *udelades paa*, f. Ex. „bie En" (manere aliquem) istdf. bie, vente paa En. „Bi' mig", „vent *paa* mig".

Det er en Egenhed ved det bornholmske Sprog, at Nomina propria faa *en* bag efter sig som Bestemtheds eller Bekjendtskabs Mærke; f. Ex. „Jeg skal op til Juulen („Jylen")"; jeg har faaet det af Juulen".

Omvendt bortkaster Substantivet ofte Artiklen (*en* eller *et* bag sig), ja endogsaa det tilsvarende Eiendomspronomen; f. Ex. „Jeg venter ***Mand*** ɔ: min Mand. „Jeg har Mand hjemme" ɔ: min Mand. „Siig det til ***Dreng***" ɔ: min Karl. „Han er bange for ***Hund***"; „han kommer fra ***Havn***" (istdf. Hund*en*, Havn*en*).

Men det mærkeligste er, at der undertiden findes ***dobbelt Bestemmelsesord***, f. Ex. „Gaa hen til ***det*** Bord*et*" (istdf. det Bord). „Der gaaer ***den*** Stakkel*en*". „Paa ***den*** Tid*en*". —

At man deklinerer Adjectiverne, og siger Een goder Mand, en god Kone, er rimeligviis en Levning fra Lybekkernes Tid. Jeg kan med Hensyn til dette bedst henvise til Skougaards Bornholms Beskrivelse 1ste D. S. 113—121. — Vist er det, man hører endnu meget ofte f. Ex. „Hesten er stærk*er*"; „Jeg kunde ikke faa Nogen opspurgt*er*" (f. opspurgt); „Han er saa hvid*er* paa Haanden" (har hvide Hænder); „Lunden er tynd*er*" (har ikke mange Træer); „Han er vaad*er*" (vaad).

Endelsen ***ske*** er almindelig for Fæmeniners Nomina propria, navnlig som Hustruens Betegnelse: Hans Møllerske ɔ: Hans Møllers Kone; Grønbeksken ɔ: Md. Grønbek.

De omtalte Ord paa *ur* deklinere ogsaa, f. Ex. Han er tørst*ur*, hun er tørst*ua*, Dyret er tørst*ut*.

Sproget har Elementer dels fra det gamle Danske og Islandske, muligen endogsaa fra det Vendiske. Dommen og Undersøgelsen herom i dens Dybde maa jeg naturligviis overlade til Kyndigere. Hos mig er der kun Tale om at fremhæve Noget af Ordmaterialet, saaledes som en Fremmed umiddelbart og ligefrem opfatter det.

At der er en Mængde Ord fra det Svenske og Tydske, fra de forskjellige Perioder, kan ikke undre os. Fra Tyd-

skerne har man endogsaa, som ovenfor bemærket, en Slags Deklination. Desuden gaaer den tydske Construction gjennem en Mængde Præterita, f. Ex. *udgaaet* f. gaaet ud, *opkommet, hjemkommet, ilandkommet.* Cfr. Ordet: *paabundet* f. bundet paa. Jeg har ikke *paabundet* mig, sige Fruentimmerne. der ikke have bundet deres Hovedtøi paa dem. „Der var saa mange Paasigbundne"; „der var ingen Paasigbundne" hedder det. — „Hun er smuk, naar hun er *paataget*" ɔ: naar hun har taget Kostklædet paa. — *Ilagt* siges f. lagt i; *reengjort* f. gjort reent. Cfr. ligeledes Ordet *tilmørkt* (ɔ: naar Mørket begynder at falde paa. „Da det var godt tilmørkt"). Germanismer ere ogsaa Talemaadêrne: han *blev druknet* istdf. han druknede; „han blev *døder*" istdf. han døde. — Cfr. ligeledes den mærkelige *futuriske* Form: *tilkom* f. tilkommende, f. Ex. *Ugen, tilkom* istdf. den tilkommende Uge.

Mærkværdigt er det. at ikke ganske faa franske Ord ere komne ind i Sproget; f. Ex. *Sisere* (en Sax); *peu om peu* er temmelig almindeligt for: *saa smaat, efterhaanden, Lidt efter Lidt. Syrto* bruges selv hos den simple Mand om *Overfrakke.* Ordene *dovlere* (douplere. fordoble), *avancere* („avancere *paa*" er i Grunden det Almindelige ɔ: gjøre Fremskridt, *komme sig*, f. Ex. afbetale godt af sin Gjæld), *parere* (om Heste, der passe sammen), *reste* og restere („Han rester endnu sin Tiende hos Præsten, sit Smør paa Amtstuen) ere meget almindelige. — At være *alliance* med En, er at være gode Venner med. —

Inden jeg gaaer over til de Ord, der forekomme mig meest eiendommelige, maa jeg anføre nogle Betegnelser, der ogsaa ere særegne, men blot behøve at anføres for at forstaaes i deres Betydning.

Man siger: *plukke* en Tand ud, istdf. trække, *plukke* Brænde, *pille* Brænde, *pille* Kartofler ɔ: sanke; *øse* Snee ɔ: skuffe; *fylde Aar* ɔ: holde Geburtsdag; *fatte* bruges om Ilden, der fænger (Fyrstikken, *Stikken* vil ikke *fatte*). At *arbeide* bruges i den meget omfattende Betydning at forfærdige; „han arbeider mig et Toug, et Uhr". *Anmode* ɔ: invitere. „Jeg er ikke *anmodet*" (inviteret). Forresten bruges her *bede* i den Betydning: „Vi *bees* ikke sammen", holde ikke Omgang sammen. Man siger: *pludre* Tørv, *slagte* Bi (ɔ: tømme en Kube og tage Honningen og Voxet). Man bruger Ordet: *faa Mad* istdf. spise i enkelte Tilfælde, f. Ex. om en Syg („Han har ikke kunnet faa Mad i otte Dage"). Man siger *bage* om at dampe, varme. „Jorden bager" (damper); „Theevandet bager i mig" ɔ: varmer op. At bage et Saar ɔ: give Omslag. — Man siger ofte *gamlere* f. ældre. *Udskildring*, *Afskildring*, *Skildring* ɔ: et Maleri, Portrait (Skilderi). *Vride* Uhret om ɔ: *stille* det. *Pusleri* ɔ: Spøgeri. *Fyr* i Kakkelovnen ɔ: Ild, Gløder, der er lagt i. *Skure* Knive ɔ: slibe. *Vride Klæder* ɔ: skylle Tøi. *Nyt* Brød ɔ: friskt Brød. *Ilde* Tid ɔ: daarlig, knap Tid („Jeg har saa *ilde* Tid"). *Gjælder* det Meget? ɔ: haster det Meget? Vægteren *synger* ti (ɔ: *raaber*). — *Bruge* findes i Betydning af pleier, f. Ex. Paa dette Sted *bruger* at være Harer. — *Bo* bruges om ethvert Opholdssted; *Hundebo* (Hundehuset), *Svinebo* (Svinesti). — *Bund* ogsaa = Laag.

Som de mærkeligste særegne Ord, jeg ved ofte at høre dem, er blevet opmærksom paa, anfører jeg nu i alphabetisk Orden.

Amme (Verbum. Maaskee af det tydske *ahmen*, nachahmen), ligne. „Det ammer Intet" (ligner Ingenting). „Han ammer Faderen paa", slægter Faderen paa.

Aas (As), Aadsel. *Aas-Vognen*, Rakkervognen (f. Ex. til Folk, der have aflivet sig selv).

Antes (el. Halantes), fjantet, fjollet. „Det er en Halantes." „Du er ligesom Du var Halantuer."

Aved, forkeert.

Axelvang, primula veris.

Arnager-Kirkegang („at gaa Arnager-Kirkegang"), er det vi kalde Gaasegang. Oprindelsen skriver sig fra en snæver Sti til den fordums Arnager-Kirke, ad hvilken man kun kunde gaa Een og Een.

Bel, Barn, Pige („*Min Bel*, mit Barn, min Pige, min Kjære"). *Læsebeller* ɔ: Børn, som gaae til Confirmation (hos Præsten og læse).

Belleagtig, barnagtig, undseelig.

Brygge, Steenbro; lægge Brygge.

Bank, en Sky, Strimmel om Maanen.

Beladen, belemred, overfyldt med, betynget, generet. „Jeg er saa *beladen* med den Gigten".

Bæversyge, Bæveren, Mavesyge, Diarhoe.

Binde, *at binde En, Bindebrev*. Har Hensyn til en temmelig almindelig Skik, paa Ens *Navnedag* at tilsende En et Brev, omsnoet med *kunstige Knuder*, som Vedkommende skal løse, naar han har taget imod Brevet, eller ogsaa være pligtig til at gjøre et Gilde. „Han er bundet og skal løses idag" siges om et saadant Gilde.

Butter, en Fisk, der ligner Rødspætter.

Byerne, i speciel Betydning om Allinge og Sandvig, to Byer, der ligge hinanden saa nær, at de have faaet Benævnelsen „Byerne". Cfr. Skougaards Bornholms Saga S. 79.

Beflime, bagvaske, bagtale.

Balja, lakke, helde ad; f. Ex. „Det baljar ad Udbindstiid“ ɔ: det lakker ad Tiden man skal ud at flytte og tøire Kreaturene. Cfr. her Ordet *bære* ad, der har samme Betydning. „Naar det bær lidt ad Framtiden“.

Brænnesnuder, en Søbemad, kaldes ogsaa „rigtig Vælling“, bestaaer af kogte Gryn og Vand.

Brudeseng, ogsaa et bornholmsk Kortspil.

Bævrenes, Stegesky, Sky = de andre bornholmske Benævnelser paa det Samme, *Darrin*, *Røstenfjel*.

Bomb, forgjæves. „Jeg kjørte *bomb* efter Kul“ ɔ: fik ingen.

Dreng = Karl. *Drengehuus* ɔ: Karlekammer.

Demmesaa, en meget almindelig Slutningssætning (maaskee = dermed saa) omtrent det Samme som: „*og saa videre, enfin, der med Basta*“.

Dynne, Torden. „Det *dynner*“.

Drikke, tyndt Øl.

Døll, doven, dorsk, mat.

Dval, det Samme. „At see *dval* ud af Øinene“.

Daaen, afmægtig.

Dø, at *dø*, bruges ogsaa om at besvime. „Jeg maatte *dø* to Gange, saa daarlig var jeg“.

Dødssvamp, Paddehat, Champignon.

Dødbløø, blaat klemt Saar.

Danke, dræbe. „Hun har selv *danket* sit Barn“.

Drav, Uorden, Sjou. „Vi ligge i saadant Drav med at kline Huus“ (bygge).

Dyste, stænke. *Dystekost*, Stænkekost (f. Ex. til at stænke Stegen, der staaer paa Spid. Laves gjerne af Rugvipper, Rugax).

Dosmernak, et bornholmsk Kortspil. Har Navn af, at den, der taber, bliver taget i *Nakken* som *Dosmeren*.

Darrin, seé Bævrenes.

Duve, et Hul i Veien, i Sporet, i „Tranen", især i Sneefog. Kommer af *at duve*, stikke ned efter (f. Ex. om et Skib, som duver).

Eenbar, lutter, alene, bar. „Det er eenbar Mælk" (ɔ: ikke en Smule Vand).

Entre, i activ Betydning, flytte, rykke, baxe. „Vil Du entre den Vogn op til Væggen."

Efven, just, lige. „Ikke *efven* det" ɔ: ikke saa ganske.

Elske, i Betydning af at *ville*, *foretrække*. „Jeg *elsker* nu helst at komme hjem".

Ettelie (efter Lige), a comparaison. „Det var godt Kjøb *ettelie*". „Han seer ung ud *ettelie*" (i Forhold til sin Alder).

Enk, baade Enke og *Enkemand*. „En Enk eller to har friet til hende". Cfr. hermed Betydningen af *eensam*, at sidde eensam, ugift.

Føie, næppe, næsten ikke. „Jeg veed føie af det". „Jeg seer ham føie meer".

Forhue (af Hu, Sind), ærgre sig over, fortryde.

Ført, en Førter, ɔ: „En borte fra", „En ovre fra", en Fremmed, Tilført, modsat de indfødte Bornholmere.

Frihed, ofte = Tilladelse, Permission. „Tak fordi De gav mig *Frihed* til at kjøre med". „Hun har givet ham sin *Frihed*" ɔ: har slaaet op med ham.

Fase ɔ: Hasen paa Nødder. „Nødden gaaer *med Fasen*, *efter Fasen*.

Friste, gaa nær. „Du skal ikke *friste* din daarlige Haand" (overanstrenge).

Fly, overlevere, give, *skikke*, *sende*. „Fly Lig til Jorde" ɔ: begrave. „Fly en Kjole sammen" ɔ: reparere.

Forargeligt, til at ærgre sig over, sørgeligt.

Fjeldstavn, Nattergal.

Fæggies, carresseres.

Fyr, f. Ild, Brand. *Koldfyr* ɔ: Koldbrand.

Fæselig, forskrækkelig.

Frahaandet, meest i Betydning den *frahaandede* Hest ɔ: den Fjernere, modsat den *Tilhaandede* ɔ: den Nærmere.

Farje, om Soen, som skal føde. „Den skal *farje* til Foraaret".

Fasa, Fynd, Klem.

Feies ɔ: skynde sig. „Jeg skal feies hjem". „Jeg skal feies at sy".

Fisked, Efteraaret, September, Fiskemaaneden. *Fiskes*avl ɔ: Pløiningen og Saaningen om Efteraaret.

Folk, det Samme som Menneske, men især om *Qvindfolk*. „Det er et peent *Folk*". „Det er et prægtigt *Arbeidsfolk*".

Fjælle, sætte ind. „*Fjælle* en Lap i en Kjole". „*Fjælle* Kjød i en Pølse".

Fornærme, i Betydning *staa i Veien for*. „Den Stol fornærmer Ingen".

Farres, gjøre Spektakler. „Hunden farres". „Kattene farres".

Feilebøtte, Koldbøtte (Lad os lege Feilebøtte).

Fordøie, gjøre Skade, tilintetgjøre, ruinere.

Færdig, næsten. „Jeg var *færdig* faldet".

Forskrækkelig, i Betydning *særdeles*. „Det er saadan *forskrækkelig* søde Æbler". „Vore Kartofler ere saa *forskrækkelig* gode"

Fremtid, *Fremtiden* ɔ: Foraar. „Jeg skal tiltræde Gaarden til *Fremtiden* (ɔ: til Foraaret, naar Sæden lægges).

Fiskeri, ikke blot Næringsveien, men = Fisk. „Hvad har Du faaet for *Fiskeri* i Dag"? „Her er intet *Fiskeri*". Kjøber De af den Slags *Fiskeri*"?

Fjeldhorn (af at *fjelde*, indsy, indflette) Hornet med Fars til Pølser.

Galre, skille, adskille.

Galjetøi, Liigklæde, den Dødes Klædning til Begravelsen.

Gamsa, gumle, tygge daarligt.

Grand, 1) høire (den nærmeste), f. Ex. den *grander* Haand; 2) smuk, udmærket, f. Ex. „grant Veir", „en grander Kaabe" (Stadskaabe).

Gros, Pindespil (Spille Gros).

Grumt, mørkt (Veir). Det *grummer* op, trækker op.

Gadelig, passende, gjængs, sædvanlig.

Glømmen, distrait, glemsom.

Geisa, heftig Lyst, *Lidenskab*, Brusen.

Grene, skræve. „Kan Du *grene* derover"?

Granpære ɔ: Grankoggel.

Glaser, Glarmester.

Græs-Enk ɔ: Straa-Enkemand.

Glaie, skinne (om den sorte Farve); f. Ex. om en Neger, om Natten. „Saa sort saa det *glaier*" (kulsort).

Gæru, tidlig om Morgenen. Om En, der er tidlig oppe.

Halv, i Betydning: „*næsten*, *midtveis*, *hen ad*". Det er halv-daarligt Veir. Jeg er snart halv-gammel. Det er en halv-daarlig Karl. Hun er halv-styg.

Helliur, net, rart, hyggeligt, behageligt, smukt, vakkert. *Quindhelliur* ɔ: En, der holder af Fruentimmer: quindekjær.

Hinne, naae, indhente.

Hastig, hidsig.

Haandslaa, *knepslaa*, aarelade.

Harde, vente.

Hurra, Søn, Dreng.

Haske, klattre.

Hamsa, spøge.

Hunørla, Fiirbeen.

Hot, Skik, Maneer.

Hjemme, i Betydningen: *Der er ikke Mange hjemme hos ham* ɔ: han har ikke mange Kræfter, har ikke langt tilbage, døer snart.

Habbe, bide, snappe, snærre. „Hun habber og snapper ad En".

Hovedkommen ɔ: En, som har god Hukommelse.

Huggehuus, Brændeskuur.

Haandsam, nævenyttig, geskjæftig med Haanden, nem paa Haanden. Bruges ogsaa om En, som skal pille og røre ved Alt.

Hvidefrost, Riimfrost.

Hagga, i Betydning som vi sige: en farlig Fyr.

Huset (Herbergehuset) ɔ: Salen.

Ine, frygte for, tvivle om, være bange for.

Hæl, alligevel, endogsaa, endda, tilmed.

Iylkat, Pindsviin.

Iøns, nylig, nys.

Iven, Øine (Pl. til *Øie*).

I Vold, *„løbe i Vold"*, om Heste, der løbe løbsk.

Kalde En, skjælde ud. Som oftest i Forbindelse med *ligne: „kalde og ligne"*, skjælde ud. „Han gjør intet Andet end kalder og ligner mig". *Ligne* har naturligviis Hensyn til Skjældsord, hvor man *sammenligner* En med Noget (Asen, Bæst, Klods etc). „Viben er en træsker Fugl; den *ligner En Tyv*". „Hør, hvor Rogerne *ligne* os idag" ɔ: skrige ad os.

Ka'er, et raskt, stærkt Mandfolk. „*Han er ka'er*“, ɔ: rask paa det. „Han er ka'er i Snuden“ ɔ: hoven.

Kny, røre, berøre. „Det ene Æble knyer det andet“, ligger *tæt op til*.

Koldfyr, Koldbrand.

Krænge ɔ: vrænge. „Han krænger og vrænger ad mig“.

Kretur, om alt Levende. „Et Kretur har stukket mig“ (f. Ex. om en Myg).

Knappe, banke, pikke paa, f. Ex. „Der var En, der knappede paa Vinduet“.

Kjendsbar, En, som godt kan kjende, *gjen*kjende Folk. „De er saa kjendsbar“.

Kitte, en Spand.

Kirkebog ɔ: Psalmebog.

Kallebøtte, Strippe.

Koneraad ɔ: sympathetisk Raad (som især hentes hos de kloge Koner), modsat Doctorraad.

Kjødsauge, skjære et aabent Saar. „Jeg har kjødsauget mig“.

Kopatterøsmer ɔ: Caprifolium.

Kihorn ɔ: Konchylie. Mærkeligt nok! Paa Bornholm bruger man som Middel mod Kighoste at drikke Mælk af en Konchylie (et Kighorn).

Kryddre, blande. Kryddre Tobak, blande flere Sorter sammen.

Kalvestjørje, en Ret, lavet af hakket og udkogt Kalvekjød, blandet med Meel, Edike og Allehaande. En Slags Gelée.

Krysse, knuse.

Kræfte, klemme En.

Kive, en Fiskerkurv til ved Udsalg at bære paa Ryggen.

Kætten ɔ: Hunkatten.

Klag, rag, rank, lige.

Krænkt, ubehageligt.

Kyssekage, Gummi, der sveder ud af Træerne.

Kløv, Klods, Brændeklods.

Krane, skride ud af Sporet, f. Ex. om en Slæde, der slingrer til Siden, *af Kran*, en Tap, der gaaer ud fra Ankeret.

Ligne En, cfr. *Kalde og ligne.*

Læse, i Betydning: gaa til Præsten.

Læsedygtig, Læsebeller, Confirmanter, Børn, der gaae til Præsten.

Latterdal, Smilehul.

Lirer, hvad der er lige; f. Ex. i Boldspil „give mig en *Lirer*“ ɔ: en lige Tave. „Hun gaaer saa rank som en Lirer“.

Loft, Loftet, bruges om Salen.

Liin, Hør.

Leil, Leile, en lille Trætønde til Brændeviin eller Øl. En *Bender-Leil*, en saadan lille Tønde, ombundet med Baand. — *Leileplukker*, en Slags Æbler omtrent i Form af denne lille Tønde, en Slags Flaskeæbler.

Løftede ɔ: lovede. „Han løftede bestemt at komme“.

Læ, om Døren, der staaer *paa* Læ ɔ: paa Klem.

Møs, Pluralis af en Muus.

Marriputte (Mariehøne), Insektet Agerhønen. Man har her Ramsen: „Marriputte, Marriputte, fløi, fløi, fløi! Imorgen faae vi Solskin og grant Veir“.

Men bruges ofte = kun. „Hun lader *men* hun sover“. „Der er *men* To“ (kun To). „Spiis Du *men* det op“. „Lad ham *men* gjøre det“. „Giv mig *men* et Æble“ (*dog, for Pokker*).

Myre = Mose.

Marksprud, St. Hansorm.

Miskjende, tage Feil af. „Barnet *miskjender* mig ikke". „Barnet *miskjender* mig" ɔ: tager Feil af mig, troer jeg vil gjøre det Fortræd (naar det græder og bliver bange).

Marken svarer til vort Landet, Alt hvad der er udenfor Byen (Campagnen). „Det er en Kone fra Marken". „Jeg har været oppe i Marken". „Her er Mange fra Marken".

Muld istdf. Jord. „Kaste Muld paa Liget".

Maine, om Solen, der begynder at virke og optø Iis og Jorden. *Maining*, Optøning, Smeltning.

Maaltid-Dags ɔ: Frokosttid, Kl. 7.

Meget, som Comparrativ, f. Ex. „Det er meget Nok" f. Meer end Nok.

Munk ɔ: Dunk, paa Grund af Figuren, der ligner en Munk i sin Kappe.

Madmild, modsat madknap.

Moerblomst, Krusemynte.

Morgenkjær, om En, der staaer tidlig op.

Naue, neppe.

Nørle, pusle omkring, drive.

Nager (af Nag), vred. „Nager paa mig".

Nosset, rødnosset, rødmusset, rødfarvet.

Ond, ofte = daarlig, syg. „Min onde Finger, mit onde Been". *Ondskab* = 1) Sygdom, Daarlighed, 2) Materie.

Opsyn, Udseende. „Hun har saadant daarligt *Opsyn*". „Hans *Opsyn* har altid været daarligt".

Orm inddeles i fire Slags:

1) almindelig Orm.

2) Snog.
3) Orm*slaa* ɔ: *Hug*orm.
4) Hunørle ɔ: Fiirbeen.

Opslag, om Veiret, naar det fra Frost gaaer over til Tø.

Overvældigt bruges som en superlativ Bestemmelse. „Det er saa overvældigt godt“ (ogsaa „overdrevent godt“).

Ork, en Violin.

Oert, en Krekand.

Orgelist ɔ: Organist.

Pal, en Pæl.

Paltest, svarer til vort Klatkage, Flødelap, laves af Pandekagedei, Meel, Mælk, Æg og Sukker. Det betyder maaskee et afrevet Stykke, *Pjalt (Palt)*, lig *Klat* og *Lap*, der kastes paa Panden. Navnet er meget almindeligt.

Pogge, en Frø. Deraf *Poggemad* (vort Andemad). *Poggekjær* er Navn paa en Dam i Almindingeskoven (Frøkjæret). — Cfr. Hübertz Aktstykker I. Side 157. Her regnes Poggen blandt Giftingredienzer ved Siden af Adderen (?) og Rottekrudt.

Pygge, Filipens.

Pennes, faa Fjedre, f. Ex. Ænderne begynde at pennes (faa Penne, Fjedre).

Paafalden ɔ: paatrængende. „Jeg vil ikke være saa *paafalden* fordi han er gjæstfri“.

Rænsa bruges om Dyr, især om Vædre, om Efteraaret i Springtiden.

Rasapasa, en, Spradebasse, Spektakkelmager, Skjelm.

Rart, forunderligt, sjeldent. „Det skulde være *rart* om han ikke kom i Dag“. „Pengene ere *rare*“.

Raske sig, røre sig, gjøre sig Bevægelse, være ude, muntre sig.

Rap = let. „Giv ham et Par Skilling, saa gjør han det *rappere*“ (snarere).

Romer, rummelig, nem, bequem.

Ravina, Nar.

Røstenfjel, see Bævrenes og Darrin.

Rul, en Tromle.

Revka, Skrog, f. Ex. Skroget af en And, Gaas etc. „*Skelet*“.

Rog, Sneefog med Blæst — eller Blæst, der driver Sneen op.

Schydde, udrette, arbeide, expedere, blive færdig med. „Det er snart schydt“ ɔ: det er snart gjort.

Skjænde, fordærve, ruinere, spolere, gjøre Skade. „Regnen skjændte min Sæd“. „Han er skjændt i hele Ansigtet“.

Skjel, Vederlag, Erstatning, Betaling, Æquivalent, Værdi. „Den Ting fik Du *Skjel* for“ ɔ: god Betaling.

Svart ɔ: sort.

Svort ɔ: mørkt. „Hu! hvor det er sort iaften“.

Slippe, 1) i activ Betydning, sende ind. 2) intrans. Betyd. *dø*. „Nu slap Mo'er“.

Sjæl betyder ogsaa den blanke Streng i Silden, som man ikke spiser.

Stændig ɔ: bestandig. „Stændig væk“.

Spænde, indsnærre, overvinde, slaa, slaa omkuld, være stærkere, magte En.

Snakke med En, i Betydning at tale med En. „Er det tilladt at snakke med Dem“.

Smæk, Skygge paa Kaskjetten.

Saur, Kløverblomst. „Saa rød som Saur“.

Saa, Trækar til Vandbæring.

Stel, ledigt Huus.

Spin, Spint, Maal, omtrent en Fjerdedeel gammel

Skjeppe. Det er rimeligviis af lybsk Oprindelse. „1 Spint = 4 grosse Maass el. 8 kleine Maass“ hedder det i Morins Mechanik ved Hummel S. 353.

Skinnera, en, en Sommerfugl, Møl, Aftensværmer.

Ska'varme (Skade-Varme), Ildebrand.

Stønkage, tynd Pandekage.

Smaabrød, fiint, sigtet Rugbrød.

Skjæve, Affald af Hør og Blaar, samt Affald af de grønne og visne Naale af Naaletræerne.

Stjerne, see vist paa, stivt paa, stirre. „Hvad staaer Du der og *stjerner* efter“. „Du *stjerner* jo med hele Panden“.

Særskilt, apparte, egent. „Det er en *Særskilter*“ (Apparte, Sonderling).

Særdeles, undertiden i samme Betydning som Særskilt.

Seisen, en Lee.

Spuke, spuke sig, spo' sig, skynde sig.

Skarnagtig, uartig, drillende, chikanerende.

Sige, i Betydning *lære udenad*. „Vi have en heel Side at *sige*“. „Jeg kan *sige* det Altsammen“.

Sende, i Betydning om Høstfolkene, der paa Høtyven sende Sæden i Laden. „Vi skal *sende* i Dag“. „Jeg er træt af at *sende*“.

Sue, Suer, den Vragbund, der efter Bjergningen af et Skib bliver tilbage, den sidste Rest af Planker. Træ og Jern af et strandet Skib, som Bjergerne sælge. Den kjøbes for at bjerges af Andre, der troe at kunne faa Noget ud deraf. — „At gaa i Suerne“, „arbeide i Vragsuerne“ er at arbeide ved Bjergningen af saadant et Bundvrag.

Sparlagen, Sengegardiner.

Storhuset, Bryggerset.

Schymme, skumre, blive mørkt.

Skryne, Knude, Rod, Stub af Træer, modsat det skjære Brænde. „Her er Auction over Askeskryner".

Samse, parre, parre *sammen*. Bruges meget i Kortspil, f. Ex. i Sortepeer, om at „samse bort", „*have Samse-kort*" ɔ: Kort, der kunne parres og kastes bort.

Strikken, Saugeblokken.

Stille-Vals ɔ: Langsom-Vals.

Svøbe, Pidsk, en Topsvøbe.

Spadsere, i særegen Betydning, om at gaa med hinanden under Armen. „Jeg vil nok gaa med Dem, men ikke *spadsere*".

Studere, i særegen Betydning, om at *digte*, finde paa, opdigte. „Aa det er ikke sandt; det er Noget, De *studerer*" ɔ: hitter paa.

Soled, rødbruun, f. Ex. „Den solede Hoppe".

Sillerne ɔ: Mørbraden.

Spaage ɔ: Splint.

Stopper, Told, Prop.

Streg, i Betydning af Tidsrum. F. Ex. „Han har ligget syg en heel Streg".

Snoppe, snyde Lyset, Næsen. *Snop*tørklæde, Næsedug, Lommetørklæde.

Skrigelæs, det sidste Læs om Høst, som kjøres ind, og hvorpaa alle Høstfolkene sidde og synge og fyre Geværer af.

Sødkridske, halvt sød, halvt suur, f. Ex. om Æbler.

Salve, om: Række, Gang, Rad, i Træk, f. Ex. „Jeg har været der i *tre Salver* ɔ: tre Gange i Rad.

Smaahalmskurv, hvad vi kalde en Brændekurv. Den kaldes Smaahalmskurv fordi man især bær den aftærskede Halm ud deri.

Sjeus, Sinke, Nøler, et langsomt, nølevornt Menneske, der Intet udretter.

Slave, Slag (i Veien). Cfr. *Duve* (Hul), *Kran* (Afskrid til Siden, især om Slæden, der *kraner*, skrider ud af Sporet, ned ad Grøften til).

Taet, Deel, Afdeling, naar man deler, skiller Haaret („saa mange *Taeter*" ɔ: Dele, *Fletninger*).

Tarske, tærske, præt. *aftorsket.*

Tville (tvillene), hælde fra Kar til andet. „Jeg skal *tvillene* noget Vand paa et Anker". (Cfr. mine Nogle Digte, Bornholmiana I).

Træsk, dygtig, snu, listig, forslagen. Bruges som oftest i god Betydning. „Det er en *træsker* Præst" (godt Hoved). — Mærkeligt nok, jeg har i Tidsskriftet *Nor* for Videnskab og Litteratur, udgivet af det norske Studentersamfund 1845, 3die Bind, 3die Hefte, blandt „Norske Dialekt Ord, uddragne af en Reisendes Optegnelser ved C. R. Unger" fundet Ordet *tresk* eller *trisk* i Betydning af *nøieseende, nidsk i Handel, vanskelig at enes med.*

Tøi, Edder, Forgift. „Han har faaet *Tøi* i Fingrene". „Koen er død; den fik nok *Tøiet* i sig".

Teppe, lukke. *Tep* Døren. *Tep* Munden.

Trønta, en Veirmølle. Meest i Fiskersproget for at undgaae at nævne det egentlige Navn Mølle, hvilket Ord man troede foraarsagede Storm og Ulykke paa Havet, naar man nævnede det[1]).

Talrik ɔ: Tallerken.

To ɔ: Uld.

---

[1]) Fordi Møllevingernes svingende Kors er modsat det faststaaende frelsende.

Taar bruges hvor vi sige en *lille Smule*, en Gran, f. Ex. „Tør jeg byde Dem en *Taar* Tobak“ (Snuustobak).

Tvestart ɔ: Ørentvist. *Start* ɔ: Braad („dobbelt Braad“).

Tobakspære ɔ: Figenpære (paa Grund af dens Farve).

Traen, Spor, Vei (især i Snee). „Hestene *slaaes om Traen*“ ɔ: de ville begge have det gode Spor.

Unnetag (Undentag), den Betingelse ved et Gaard- eller Huussalg, at den forrige Eier eller hans Familie bliver i Logi og Kost paa Gaarden og i deres Livstid faaer Alt til Livets Ophold frit. En, der saaledes *er under Undetag* eller *har Undetag*, kaldes en *Undetagsmand*, *Undetagskone*. De kunne undertiden flytte fra Gaarden, men faae da „*Undetaget*“ tilbragt i Levnetsmidler og Penge.

Urt, 1) *Frø*, *Frøkorn*. „Jeg har saaet Urter idag“. 2) *Blomst*. „See k'en' en deilig Urt, De har i den Potte“. 3) *Thee*, *Theeblade*. „Du maa tage meer *Urt*er paa Potten“.

Ufrøl, **Øfrøl**, Gravøl, Begravelse med tilhørende Beværtning.

Unnerne, *Mellem*mad, Maaltid mellem Middag og Aftensmad, omtrent Kl. 4.

Undseelig, ofte = uskyldig.

Vild, god, fortrinlig, vidt fremme. Med Hensyn til P. Lolles Bemærkning (Cfr. Nyrups Udgave Nr. 35), „at det er forældet i *Positiv*, og i Comparrativ og Supperlativ kun bruges i Fyen og Upland“, kan bemærkes her, at det paa *Bornholm* bruges *meget* baade *i Positiv*, *Comparrativ* og *Supperlativ*. „Det varer længe inden jeg bliver saa *vild*, at jeg kan gaa ud“ (om en Syg — *saa rask*, *vidt fremme*). „Min Hurra var *vildere* end din ved Læsningen; han var den *vildeste* af alle“ (*fermere* — *fermeste*).

Vyst, en Hund. — Vysteby, nogle Gaarde (Hundegaardene) i Ruthsker-Sogn.

Van ɔ: sædvanlig. „Jeg gjør som *van*".

Vanggjemmer (som lukker, vogter Vangen), Ledevogter. *Vanggjemmerhuset* ɔ: Huset ved Ledet.

Vaare, gjøre Arbeide til at lægge Vaar-Sæd. *Afvaare*, være færdig med Vaar-Arbeidet.

Vaarsnerpen, den magre Tid om Foraaret, i Mai især, hvor der ikke er synderligt Naturprodukter til Føde.

Vis ɔ: bestemt, sikker, lovende. „Den Dreng er saa *visser*" (ɔ: talentfuld).

Vidervammelig, ækel, hæslig.

Vaarspring, Udslet, der kommer om Foraaret (ved Vaarens Udspring).

Vove paa Noget, betyder ogsaa at udgive Penge, sætte Penge til paa Noget. F. Ex. „Jeg har *vovet* Meget paa det Huset". „Jeg vil ikke *vove* Meer paa den Vogn" (spendere).

Vinu (see ravinu), naragtig.

Vire, sammenbinde.

Vinde, tørre. *Vindes*, tørres (i Vinden).

Vare, tage sig iagt, vogte sig. „*Vaer dig*". „*Vaer mig*", gjør mig ingen Skade. „*Vaer mine Klæder*".

Vare, om Uhret, der er *nær ved at slaa, advarer* om Klokke*slettet.*

Æddie, Tang fra Havet.

Ørkj, en stor jernbeslaaet Kiste.

Ønne, om Faarene, der føde Lam.

Øiebytter, om En, der er coquet, skjelmsk med sine Øine, *bytter*, vexler Øiekast.

Øgaard, en Rand (af Taage eller Skyer) om Maanen.

Til Slutning kunde det maaskee have Interesse at see nogle Ordsprog, der, efter min Mening, ere eiendommelige for Bornholmerne.

Mariputte, Mariputte, fløi, fløi, fløi!
Imorgen bli'er det Solskin og grant Veir.

Snegl, Snegl, kom ud med dine lange Horn!
Der er en Bonde, der vil kjøbe Korn.

Tre Furer i Thor
Gi'er en rommer Vaar. —

Rommer ɔ: rummelig, nem, bequem.

Bonden ønsker at kunne begynde Pløiningen i Marts. „Den første Marts skal Plougen ud at skride og Gaasen ind at ligge". Cfr. Tidsskrift for Litteratur og Kritik 6te Binds 3die Hefte S. 295.

Tredie Torsdag i Thor
Sætter Tranen sin Fod paa Jord.
Tredie Torsdag efter den
Skal man gaa lyse Aften iseng.

Det er med Hensyn til Foraarets Komme. Vinteraftenerne ere forbi og man brænder ikke meer Lys om Aftenen.

„Mads vil leie Dig" svarer til vort: Ole Lukøie kommer. — Det hedder ligeledes, naar man er søvnig og sidder med Søvnen i Øinene: „*Du vil nok gaa til Sigaard*".

Thor med sit favre Skjæg
Leger for Smaabørn med Gaaseæg.

Dette svarer til det ovennævnte: den første Marts skal Gaasen ind at ligge.

Dette Ordsprog har jeg forresten ogsaa hørt-saaledes:

Thor med sit favre Skjæg
Lokker Smaabørn under Væg.

Avrile Horsenæse
Kan baade snee og blæse.

Med Hensyn til Aprils ustadige Veir.

Gud bevare mig fra Bøddel, Badskjær og Prokurator.

Saa tæt som en Bænder-Leil ɔ: tætsluttet, taus, tillukket, som en Tønde.

Nordenvind og Kjællingedands faae aldrig Ende.

Tredie Dags Barsel spiser man Barnet. —

Med Hensyn til de store, flere Dages Barsler, især for dem, som ikke have Raad til at gjøre dem.

En varm Juul gi'er en kold Paaske. —

Riger Juul gi'er fattiger Paaske.

Gold So er ikke Grise god.

F. Ex. om den Barnløse, der ikke kan lide Børn, fordi man selv ingen har.

Nysgjerrig Høne faaer enten Korn eller Kneps.

Rose Tose, saa faaer man Gavn af hende. —
Roes den Taabelige, Narren, smiger ham, saa faaer man Gavn af ham.

Grand Askebrud, bli'er sjelden grand Kirkebrud. —
Meningen er, at den, der staaer ved Skorstenen og i Kjøkkenet i sine bedste Klæder, faaer sjelden Raad til at være „*grand*“ (ɔ: peen, pyntet), naar hun skal staa Brud. — Det er naturligviis sagt med Hensyn til dem, som pynte sig i Utide.

Mandagne bleg varer ikke til Tirsdag Quell. —
Bleg ɔ: lyst (godt Veir), naar Havet er blegt.

Naar jeg selv svinger min Gump,
Æder jeg selv min Stump.

Naar jeg selv arbeider og tjener mine Penge, raader jeg ogsaa selv for at bruge dem til hvad jeg vil.

Det, der kommer i Trøien, kan ikke komme i Skjørtet. —
Man kan ikke paa eengang faa i Sæk og Pose.

Vil I ha' Havre og Lais,
Skal I spo Jer og komme strais.

Cfr. Skougaards Beskrivelse over Bornholm 1ste Deel S. 67.

Blæst Juleaften gi'er mange Æbler.

Skjærtorsdag-Nat skal man vaage efter Penge.

Staal er godt mod Trolde og Djævelskab.

Bid og Slid, Brand og Tran. — Om Menneskets fire Fornødenheder. *Slid* er Klæder, Noget at slide.

Hasle Glands og Teine Sang
Kommer ofte Fnøidriv igang.

Fnøidriv ɔ: Sneefog, Rog.

Hasle og Tein, som bekjendt, to Byer paa modsat Kyst. *Hasle Glands* vil sige klar Glands i Vester. *Teine Sang* det er, naar Bølgerne slaae paa Tein Klipper. — Det Hele er naturligviis en Veirpropheti.

Du er rask paa Benene; Du mangler blot Krykken. — Om En, der troer sig rask og dygtig, men ikke er det.

Finker i Fa'ers Hat, Øl og Grød i Mo'ers Lomme. — Det er Spøgeord som Svar, naar En spørger hvad man skal have til Middag.

Kobber og Messing
Tog halte Peer Gjessing.
Tin og Bly
Satte han deri.

Med Hensyn til dette Omquæd kan bemærkes, at det om Clemens Kirkes forrige Kirkeklokker hedder, at de bleve befundne falsk gjorte og kastede i en nærliggende Mose eller Eng, hvorfra de nu, efter Sagnet, lyde som Peder Oxes Frøer.

Kragen sad paa Quiste
Og galte hvad hun vidste.
Du maa ikke lyve,
Der staaer Fir og Tyve.

Paa denne Maade skriver man fire og tyve Streger ligesom vi tredive efter: „Vil du, vil du, vil du, vil du etc. med mig ud i Marken gaa“.

Af Sange, Viser, Omquæd etc. hidsætter jeg følgende.

Vogte Hurraen.

(Det er en Vogtedreng, der vogter Køer og gaaer og længes efter sin Mad, der indføres syngende).

1.

Det er dog No'et Forpinendes
At gaa og vogte Queiet,
Og neer med Mor'n-Maal[1]) komme de
Int' endnu saa feied.
Jeg synes det var balja[2]) gjort,
At løbe neer til Horren.
De kun' jo vise Pibelen
Afsted med Madekorren.

---

[1]) ɔ: Maaltidet om Morgenen.
[2]) ɔ: snart.

2.

Hei! Blaka[1]), da, hvor skal du hen?
Og Svortstjern, vil du venne?
De sakramenske[2]) Rinkorna!
Nu skal jeg hen at gjenne.
Det var da No'et Forargeligt,
Jeg slog min Ankel af mig.
See, Blaka, og din Tyrkallen!
Nu vil de løbe fra mig.

3.

See nu den gamle Rødryggen[3]),
Nu maa hun hen ad Kornet —
Ja det var Ret, jeg ram'de'ne[4])
Jo lige midt paa Hornet.
Fik jeg n'e[5]) fat, jeg skulde slaa
Alt hvad jeg kunde magte.
For det fortjen' de ogsaa naar
De ikke ville agte.

4.

Nei, Mo'rn-Maalet forglemme de.
— Det gjør de nu saa ofte. —
Jeg kan nok vide Klokken er
En heel Deel over otte.
Ja hun er kanske over ni,
Ja det er hun tilvisse,
Men see nu, see, jeg sa' det nok,
Nu begynde de at bisse.

---

[1]) Blaka og Svortstjern Navne paa Køerne.
[2]) ɔ: forbandet.
[3]) Ligeledes Navn paa en Ko.
[4]) ɔ: Contraction af *ramte hende.*
[5]) ɔ: hende.

5.

Men hvordan Satan! skal jeg nu?
De bisse allevegne.
Og naar En saa har en Snees Køer,
Er det Meer end En kan egne[1]).
Haloi, jeg troer li'vel[2]) at
De bisse ud ad Dammen,
Saa gaaer jeg ind og faaer min Mad.
Staae der nu alle sammen[3]).

Man har en anden gammel Vise, som kaldes *Arnager-Trallen*; den omhandler Slagtningen af et Faar og Tillavning af Pølser, med hvilke man forresten havde Uheld, da Soen slugte Talgen og Resten faldt ned i Asken. Denne Vise er temmelig ubetydelig. Den begynder forresten saaledes:

Paa Thorer-Mark der gaaer en Flok,
Heifalderalla.
Kom, tag os eet, saa har vi Nok,
Heifalderalla.

Og de sidste Vers lyde saaledes:

Og Mette med sin Kappe blaa,
Etc. etc.
Hun kunde saa godt det Faaret flaa,
Etc. etc.

---

[1]) *egne*, (eine), troer jeg betyder *magte*, *overkomme*.
[2]) ɔ: alligevel.
[3]) Meningen er, at Kørene ere løbne ud i Dammen, saa han ikke behøver at frygte for de skulle løbe fra ham; saa han roligt kan gaa ind og faa sin Mad, som man glemmer at sende ham.

Og Mette med sin krogu Arm,
Etc. etc.
Hun kunde vende den Faaretarm.
Etc. etc.

Men Pølsen blev ikke saa meget go',
Etc. etc.
Thi halve Talgen slog'[1]) Jeppes So.
Etc. etc.

Den Pølse blev ikke saa meget feed,
Etc. etc.
Thi den blev sat i Aasken ned.
Etc. etc.

Man har ogsaa en Julevise, der nok er eiendommelig bornholmsk; men ved hvilken der heller ikke er Noget. Den begynder saaledes:

Julen fører ret Placeer,
Naar man har Nok at æde,
Naar det lystig frys og sneer
Kjører man i Slæde.

En anden Sang gaaer under Navn Mads Kordts Sang; men den er aldeles ikke værd at tage nogen Notise af.

Nedenstaaende Vuggesang derimod kan nok anføres.

Age til Byes med Broge[2]);
Trække store Laxe paa Kroge.
Veiene ere lange,
Stierne ere trange;

---

[1]) ɔ: slugte.

[2]) ɔ: en *broget Ko*, som de have solgt og trække til Byes.

Vi komme ikke hjem
Førend Solen gaaer ned
Over Bakkerne,
Raagerne flyve over Askene.

En anden curieus Vise lyder saaledes:

Moder redte[1]) Grød,
Fader sad og skrød[2]).
Aldrig saa kjendte jeg Mage:
Hun redte den i Luud
Og salted den i Krud,
Og altsaa blev den værre end Lage.

Følgende Vuggeviser kunne ogsaa anføres:

Ro, ro, salte[3]),
Kjøbe Bellen[4]) Pjalte[5]),
Nye Hoser og nye Sko;
Saa skal Bellen hjem ro
Med to fede Galte.

Kjællingen skulde lule[6]),
Men hun har intet Barn;
Saa tog hun et Fjorsføl[7])
Og lagde paa sin Arm.
Visseli lule
Hvilke lange Been har du!

---

[1]) ɔ: tilberedede.
[2]) Sidde og drive, hænge, uden Arbeide.
[3]) Er mig et ubekjendt Ord.
[4]) ɔ: Barnet.
[5]) ɔ: Pjalter, *Klæder*.
[6]) Visse Lulle.
[7]) En Aars gammel Plag.

En Slags Kuhreigen har man til en eiendommelig bornholmsk Melodi, som Vogterne synge til hinanden, naar de drive Qvæget hjem.

Ha — driv — hjem!
Ha — driv til Mo'er,
Faae vi Faaremælk og Grød.
Ha — driv hjem til Fa'er
Faae vi Strøi[1]).

Børnene synge i deres Lege:

Iaften ville vi Havre skjære,
Og hvem skal Hesten binde?
Det skal Allerkjæresten min
Om jeg kan hannem finde.
Iaftes saae jeg ham
For mine Øine klare.
Imorgen kommer han igjen,
Saa vil jeg med ham tale.

Ligeledes:

Hasselbuskene de ere smaa;
Og de ere fulde af Nødder.
Saa dandser jeg med min unge Brud,
Hun træder saa let paa sine Fødder.

---

[1]) ɔ: Stryg.

ANDEN SAMLING.

Artig, artigt = mærkelig, mærkværdig, snurrig, apparte, besynderlig, løierlig. — Ogsaa = vakker. Ligner Noget i Betydning Ordet *rar*. — „Det var en *artig* Indretning“ ɔ: en *løierlig* Indretning. Men kan ogsaa betyde en *rar*, bequem Indretning.

„**Ad** sig“, i Betydning „holde ad sig“ etc. ɔ: dreie af til *Venstre* (med et Par Heste) modsat *fra* sig. „Du maa holde *ad* sig, ellers vælter Vognen over Klippen, som ligger i høire Spor.“

An'dagsgaar (Anden Dags-Gaar), i Forgaars.

Aangled, qualm. Om et Værelse. *Aangled* om Kjød, der begynder at bedærves.

Aadet ɔ: ædt.

Aabo, Edderfugl. — Mærkeligt nok en *Aabo* bruges ogsaa om En, der er født paa Christiansø, eller boer paa Christiansø. (Maaskee det egentlig er Øbo, da Christiansø af Bornholmerne *κατ'εζοχην* kaldes *Øen*).

Ai, øm. „Ai i Tænderne af Frugt“.

Aatte ɔ: eiede.

Aale, pl. af Aal. „Jeg fik to Aale“.

Aru ɔ: Arv.

Alspes, Allehaande (Kryderiet).

Ambostu, kortaandet, forpustet.

Avle Penge, tjene Penge ved sit Jordbrug, sin Avl.

Agte, lyde, adlyde. „Vil Du agte“, være lydig, artig.

Bjerge, bringe i Sikkerhed, frelse, huse. Bjerge Hø. Bjerge Vrag.

Brændeviinspande ɔ: Brændeviinskjedel.

Borte, 1) udenfor Bornholm, andre Steder. *„En borte fra“*, *„En ovre fra“*, *„en Førter“*, Tilført, er En, der ikke er Bornholmer. „Hvad mon Sædpriserne er *borte, ovre*“ ɔ: udenfor Bornholm. 2) *At blive borte*, er at drukne i Søen. „Hendes Mand blev borte i sidste Storm“. „Der blev paa eengang fire borte“.

Brua, heglet Hør.

Brugarn, Hørgarn.

Bøste, et, 1/4 Deel af et Kreatur. Forbøste, Bagbøste.

Borste, Borster ɔ: Børste, Børster.

Bidda, et lille Stykke. Træbidda, Kjødbidda.

Baitu, broget. Om Gjæs (hvor det Graa og Hvide blander sig sammen).

Behage, i Betydning synes om. „Jeg behager de Folk godt“ ɔ: jeg synes godt om dem. „Hvorledes behager Fruen hende?“ ɔ: hvorledes synes Fruen om hende?

Bro, gnide. „Bro den Kjole i Halsen, den er for stiv“. At *bro* Næsen ɔ: at gnide, klø Næsen.

Bli'e, lade bli'e ɔ: lade være. „De skal la' mig bli'e“ ɔ: lade mig være. „Han maatte lade den Ting bli'e“ ɔ: han maatte lade den Ting være (være, blive som den var).

Bøes, bøest, slemt, truende. „Bøest Veir“.

Barnleje, den Mad, man sender Barselkoner.

Blødholden, blødmundet; om Heste.

Bølens, (Bølin). „Som Bølin“, som Pokker (en Eed).

Blara, at skinne, kaste Glands fra sig, falde i Øinene.

Bleglagt (bleglaiet), bleg, modsat rødlagt, rødmusset.

Bræ, at *bræ*, at smælte. *Bræ't*, smæltet.

Beghændt, tyvagtig. Om En, der ikke kan lade Noget ligge.

Bider, det bider, det kløer.

Bære af Veien paa, bære af Veien mod ɔ: gjøre Indvendinger paa Skrømt. *lade* som man ikke vil. „Du vil dog gjerne have det; Du vil bare bære af Veien paa det".

Barkeneroer, Gullerødder. (?)

Bol (Bøl), en Vest. (Hverdagsbol).

Brikkan, Bryst. „*Tage i Brikkan*", tage En i Brystet. Bringen.

Christne, døbe. „Jeg vilde gjerne ha' min Hurra christnet".

Conduitte, Omløb, Aandsnærværelse. „Den Dreng har aldrig havt Conduitte".

Dræt ɔ: Vognstang, Vognstjært. Ogsaa Agerens Længde i den Retning man pløier.

Dandsebal = Bal.

Duus ɔ: en Toer i Kortspil.

Drank ɔ: Bærme.

Den, meget ofte = han og hun. „Aa! er den (ɔ: han el. hun) kommen tilbage"?

Drøsse ɔ: nøle. „See! hvor han gaaer og *drøsser*" (ɔ: kommer ingen Vei).

Drøs, Kaffe*drøs* ɔ: Kaffegrums.

Drønt, Høstedrønt, noget Mindre end Høstgilde. (Naar Folkene have afmeiet Sæden, faae de Meiere-Drønt).

Drønt, Gaard-Drønt, den *yngste* Søn, der skal arve Gaarden (ifølge den bornholmske Arvelov).

Dellet, bulet, hullet (om Gulv med Fordybninger i).

Dagmayn, Tø, naar Sol og Luft, især ved Middagstid, opløser Iis, Snee og den frosne Jord.

Durk ɔ: Handue.

Darra, at ryste. *Darr*, Gelé, Sky. (Cfr. 1ste Samling.) *Darhændet*, om En, som ryster paa Haanden.

Eenstykke ɔ: en Enesteskilling.

En', ofte = man. „En veed ikke at komme ud af det meer".

Eensam ɔ: ugift. „Han sidder endnu *eensam*".

Eens, med eens ɔ: paa eengang.

Ennut, ennuit ɔ: ivrig, hastig. „Du beder saa ennut". „Du græder saa ennuit".

Engra, Engrer, Maddiker, smaa Larver (f. Ex. i Ost).

Engstjerne, en primula.

Flække ɔ: Sprække. „Her kan ingen Varme forslaa, for der er en stor *Flække* i Daren".

Frembær (ɔ: bedre frem, nærmest forud), foran, forud. „Gaarden ligger lige frembær" ɔ: lige foran.

Fnatte paa ɔ: klemme paa, skynde sig.

Flor, Gulvet. Kreaturerne staae paa i Stalden i deres Spiiltoug.

Fjæske, fjæske af ɔ: lunte af. „Den Hest er mæn liden; men hun kan fjæske ganske godt af".

Fro, Mask. *Frokar*, Mæskekar. At *fro*, at mæske.

Fillje fem, fillje sex ɔ: fire à fem, fire à sex.

Feile, en Violin. En *Feilebue*, Violinbue.

Fedja, en Teen-fuld Garn, efterat det er afvundet. (En Dukke Garn.)

Forgat ɔ: forglemt.

Fordundret ɔ: medtaget, forslidt, forstødt. „Den

Vogn er noget fordundret". Ogsaa f. Ex.: „Jeg er ganske fordundret efter de mange Selskaber jeg har været i i denne Tid".

Følja og **Føljar**, et Føl, som er over 1 Aar gammelt. — Under 1 Aar hedder Føl.

Fnasuer, uordentlig, ligegyldig. „Det er ret en fnasuer Hurra" (*kaad*). Af *fnasa* (ogsaa glasa), være uregjerlig.

Firk, en Fire i Kortspil. (Maaskee i det Hele den *Fjerde*, f. Ex. om den fjerde Hest).

Forsteden ɔ: istedetfor. „Bellen ligger og leer *forsteden* at sove".

Fuul ɔ: doven.

Fæmad ɔ: Indmaden af et Kreatur.

Farruer, færdig.

Fjøsbenet, laadden paa Benene (om Høns og Fugle).

Frøstbidden, kuldskjær, forfrossen.

Flasgrine, lee af alle Livsens Kræfter.

Føre, skyde, skuppe, flytte, trænge hen til. „Han førte mig ud i Dammen". „Før hende længer tilbage i Sædet, saa sidder hun bedre".

Fordrages, trække hen, gaa over, overstyr. „Lad Reisen fordrages".

Fortærendes, nærig, karrig.

Fylde Aar ɔ: holde Geburtsdag. „Jeg fylder Aar idag".

Fri, i Betydning uskyldig. „I den Sag er jeg *fri*". „Ganske *fri* er han ikke". „Er dine Kartofler *frie* iaar"? (ɔ: urørte af Smitten, ubeskadigede).

Fæstenøl, Trolovelse.

Fisk ɔ: Torsk. „Jeg har ingen Fisk faaet, men Sild, Lax og nogle Butter og Aale".

Gonn, *Ja Gonn, Nei Gonn, Saa Gonn*, hvor vi sige Saa Gu', el. Ved Gud.

Galant, kjøn, peen, flink, retskaffen. „Det er en galanter Mand".

Gran, en lille Smule. „En versens Gran".

Give om sig, give om det ɔ: see daarlig ud, blive mager, tabe sig. „Kors, hvor han har givet om sig".

Gjylta (plural. Gjylter), en So, som første Gang er drægtig. (Maaskee i det Hele en So.)

Gryssen, meget Lidet, Ubetydeligt.

Gjenne, jage, drive.

Gamsta'en (af Gams-Ta'en, cfr. gamsa, første Samling), aarsgammel Kalv.

Gaardkonen, et Huus, som staaer inden i en Gaard af fire Længer.

Glug, et lille Hul paa Laden, som er anbragt saavel for Lysets som for Støvets Skyld.

Gjæla, gjæla Sild, rense Sild, tage Indvold af dem (tage Gjellerne bort).

Gammel, gamlere, gamlest.

Gangstokke, om Børn, som ikke rigtigt kunne gaa.

Gjedda, Mellemrum mellem Furene i en Bygager.

Gasa, Heire, en Græsart, som voxer mellem Sæden og der er Ukrudt.

Gas-aaben. Vinduet staaer paa *gas*, heelt aabent.

Gjæstbyde, invitere, opvarte med Noget, tractere.

Gjynkel, en lille Pakke.

Gjennest, snarest.

Glose, En, give Stikpiller; lade En Noget høre.

Gjøre Ord af, lade Ord falde om.

Gjendig, „*mod Veir*“. „Gjendigt *godt* Veir“. „Gjendigt *ondt* Veir“. (Mod godt Veir, mod ondt Veir.)

Galje, klæde Liig, sysle om den Døde. (Galjetøi. See første Samling.)

Gaddis, Hav-Gaddis, en Slags Vildænder.

Halvveis = næsten.

Hob, (Hov) **heel Hob, Bølens Hob** ɔ: Mange.

Hause, hurtig.

Hausa, huske.

Harm. „Jeg har saa megen Harm af Dig“ (Ærgrelse).

Hjemsk ɔ: ækel, styg, uhyggelig.

Hosam, dannet, peen.

Hova, hova Kartofler ɔ: hyppe. (Gjøre Hob.

Huus, Huset ɔ: Storstue (med Leergulv).

Hæggia, pleie, hege.

Harra, to eller tre Teenfuld Garn efter at det er afvundet (ikke i Nøgler). „I mine *Harrer* har jeg tre Fedjar“. (See Fedja.)

Hadru-hjem, et Udtryk, Hyrderne bruge, naar de drive Quæget hjem. (Ha — driv hjem.) *Hadra*, at drive hjem med Kreaturer.

Hønnu ɔ: Honning.

Hjelmholt ɔ: Roerpind.

Høel, de *bredeste* eller *dybeste* Steder i en Bæk eller Aa.

Hundnena, aldeles ruineret, fattig i Bund og Grund. „Han er bleven *hundnena* med sin Gaardhandel“. („Gaaet i Hundene“.)

Haandstok = Spadserestok.

Hodda, en Tilbygning, Sidebygning, som sættes i Forbindelse med en anden Bygning for at gjøre denne bredere og større. Halvtagsbygning.

Hallu ɔ: halvfuld. „Saaen er halluer". „Krukken er hallu".

Haijer, haijer op, trækker op til Regn.

Hakka, Skanke af en slagtet Oxe. (Maaskee i det Hele om Foden eller Skanken).

Holds, „at være *til Holds*" ɔ: logere et Sted.

Hoslig, Kone eller Mand, den, man deler Leie med, *ligger hos*. Om Ægtefolk. „Min Hoslig".

Hagt, Skure, Hakke, Mærket paa en Bismer.

Hverlige ɔ: Jevnlige, Ligemand.

Hausevorn, vrævleagtig. *Hause*, vrævle.

Haandløst, hvor man ikke har Magt over Haanden, f. Ex. om En, der bliver vred og kaster *haandløst*.

Hælften, Halvdelen, Halvt.

Hølma, hølma paa, tage dygtig paa Vei. „Det hølmer paa med Regn". Om En, der slaaer En dygtig „hvor han hølmer paa".

Helma, helma med Regn, det helmer, ɔ: holder op at regne stærkt, mindsker.

Hørede, høru, en Vogn ɔ: lægge Høstestigen paa den. (Naar Nogen skal kjøre Hø.)

„**Hat og Hue**", en fordums, nu antiqueret, Hovedbedækning for Fruentimmer.

Homme sig, flytte sig. (Meest om Kreaturer.)

Heel Deel, i Betydning meget, temmelig. „Hun er en heel Deel smuk". „Han er en heel Deel tyk".

Hurrastøding ɔ: halvvoxen Dreng.

Hvidskindet ɔ: med hvid Hud, fiin Teint.

Inden Kirke, „at ligge inden Kirke", om Koner, der efter Barselseng endnu ikke har været i Kirke, endnu ikke have „gjort deres Kirkegang". — „Vi have idag ingen *Kirkegangskoner*" (ɔ: Koner, der efter Barselseng

gjøre deres første Kirkegang). „Den Kirkegangskone vil ingen Kirkegangstale have“ (ɔ: hun vil ikke af Præsten med Tale ledes ind fra Vaabenhuset i Kirken). „Der skal ikke prædikes over den Kirkegangskone“. (Det er sagt med Hensyn til de saakaldte Finere og Fornemmere, der emancipere sig fra den Skik, af Præsten med nogle Ord at ledes ind i Kirken).

Istae ɔ: iaften.

I Bund, at drikke sig *i Bund* ɔ: til man ligger.

Ingen-Intet, aldeles Intet.

Jagave ɔ: Fæstensgave.

Jordmørkt, naar Mørket begynder at skjule Gjenstandene paa Jorden. „Han kom da det var godt jordmørkt“.

Jøssa, jøssa sig op, pynte sig.

Kai, en Allike.

Kjeija, kjæde. Kjeija en Hest, kjæde, lægge Kjæden om. Kjeija en Pibel ɔ: tage hende om Hagen. (*Af Keie*, et Stykke af Grimen.) *Keie-Sima*, Snoer under Hagen.

Krophuus, Mellemsal, en lille Stue, som i de fleste Gaarde findes mellem Forstuen og Salen, Gjæstekammer.

Kjellin, Kjellina, Killing.

Kæften, Kinden. *Kæfterne*. „Rød i Kæfterne“ ɔ: røde Kinder.

Klipp, Bøile, som man lægger om Hestens Fod for at holde den tøiret.

Knabba, Læg, som Tærskemanden lægger ud paa Laden af ubundet Byg og Havre. (Af knabbe, banke.)

Kossind, ufølsom i Haanden, benet, lam.

Klev, Tvebak (Kløve).

Klevbrød, fladt Rugbrød.

Kløjes, naar det støder op i Halsen, som om man skulde til at kaste op.

Kausa, Kar til Levninger.

Koldlan, Koldfeber.

Klippe ɔ: en stor Steen. „Vognen væltede fordi der laa en Klippe i Veien".

Korn ɔ: Byg.

Kjølne, opvarme, lægge i Kakkelovnen, gjøre Ild.

Klæde bruges ogsaa om et Sæt Communicanter, saa mange, der kunne paa eengang knæle rundt om Alteret. „Var der Mange til Alters"? „Nei, der var kun eet Klæde".

Kom til ɔ: blev født. „Der kom et Barn til i Nat". „Han kom til ved St. Hansdagstid".

Kjedsam, kjedsommelig; ogsaa uhyggelig, elendig. „Jeg var ordentlig kjedsam ved at møde den Ka'er om Natten" (ɔ: bange). „Den Rug seer kjedsam ud".

Kna'r, en Knast.

Krængter, modstridig, vrangstridig.

Krægla, stadig sige imod, gjøre Indvendinger.

Knadring, gamle Trøier, Strømper, Skjorter etc., etc., som ikke due til Brug. „Det er føie værdt at vadske disse Knadringer". Ogsaa om en daarlig Karl.

Kaadden, det mandlige Lem (Testikler).

Krade, daarlig, ussel Hest.

Koda, Foden. (Om Menneskets Fod i spottende Betydning.)

Kjævsa, sluddre, pludre, snakke. En *Kjævsa*, en *Kjævsere*. (En, som snakker.) *Kjævs*, Sludder.

Kabbis, foragteligt Ord om en Dreng, Pjalt.

Kaager, kneiser.

Kjesser, fisker. „Kjesse efter Ærter i et Fad". „Reierkjesse".

Kidel, kilden.

Kjøre ud. jage ud. „Kjøre En ud".

Krisk (f. Ex. om Æbler), suur.

Krødda, Mængde, Hob. „En Krødda Museunger".

Klaun, et Stykke Toug, hvori man holder et Kreatur. Egentlig det, hvori Korene staae bundne. (I det Hele om Reeb.)

Kurre, snærre. Kurre En i Øret. Maden kurrer paa Bunden.

Knadret, knudret.

Kabba, Trædunk (= Leil. See 1ste Samling).

Kalkunske Bønder kaldes de rige og fornemme Bønder, især naar de tillige ere dygtig hovne paa det.

Kaued, mukkent.

Kjævner, bulner ud (f. Ex. om et Kar i Vand; om Byg, der gjøres til Malt, *udvider* sig).

Kjiv, kjed.

Kjæmpe, sammenvoxne Nødder paa een Stilk. *Trekjæmpe*, *Fiirkjæmpe*. (Hvor Hasen er voxet sammen.)

Ledmydig ɔ: smidig.

Lunsk, lunefuld, tvær, sær.

Lek, Lekjen, den første Brænding, som kommer efter Masken. „Jeg skal nu ha' Lekjen i Panden" (Kjedlen).

La'e for, spænde for (Vognen).

Læmpelig, maadelig, *ikke* stærk, stor eller dygtig. „Det er en halv-læmpelig Karl".

Lamsena, smaa Lam.

Laddring, Klud, Laes, forrevet Stykke.

Lavmælet, En med daarlig Stemme.

Lægge En Noget paa ɔ: beskylde En for Noget.

Lægge Lag sammen, følges ad, gjøre Selskab.

Lausurt, en guul Blomst, Chrysanthemum segetum, Oxeøie, onde Urter (ødelægger Sæden).

Lagne, lagner, om Sukker, Salt etc., der opløses. (I det Hele opløses, smælte.)

Lind, Linder (i Hovedet), Skjæl.

Leve paa, komme sig, komme til Live igjen.

Levskrei, Løvfrøen.

Mørkræd, bange i Mørke.

Mænna ɔ: mange. *Hvor mænna?*

Maalstaaend, om Mælk, ɔ: afskummet (som har staaet Maalet over).

Marne, Krampe i Væggen (hvori Krogen sidder).

Morria, Emmer, heed Aske med Ildgnister.

Med eens, paa eengang, pludselig.

Mo, Korn paa *Mo* ɔ: naar det er afmeiet og ligger og tørres paa Marken, modsat Korn paa Rod.

Maued, mukkent.

Madk (Maddike), Orm. *Madksprud*, St. Hansorm.

Madkfrø, Ormefrø.

Meensom, nøieseende, gjerrig.

Mømsa, bevæge Læberne.

Mainsa, et Net til Sild.

Mollet, Tabel. Den store Mollet, den lille Mollet, den store Tabel, den lille Tabel. (Rimeligen tydsk Ein „*maal*“ Ein.)

Møsling, en laadden Kant, en *Strimmel* Peltsværk.

Maia, det mandlige Lem.

Ni, I. „Ska' Ni“? Skal I?

Nytænning (Nytænnend), Nymaane.

Nølle, gammel bornholmsk Hovedpynt, en Krands af kunstige eftergjorte Blomster paa Hovedet. Bruges eller

snarere brugtes til større Stads. — *Sørgenøller* (ved Begravelser og Altergang, eller naar Familien har Sorg) bestaae af sorte og hvide kunstige Blomster.

Norta, stjæle, liste til sig (den ringere Grad af Tyveri), plukke Lidt sammen, der ikke tilhører En.

Niva, Næve.

Nive, knibe.

Nænnen, gjerrig.

Node, at kneise med Hovedet.

Nyg, nøie paaseende, meget sparsommelig.

Naslet, laadden, stikkende (om Uld).

Naalig, syg, daarlig, ussel.

Nypaakomment, Nyt. „Det er ikke Nypaakomment".

Ota, gjøre Ota, staa tidlig op. „Jeg skal gjøre Ota imorgen".

Oppendauet, ovenpaa, vild, kaad („reent oppendauet").

Olja, et faststaaende Vandtrug ved en Brønd, til Kreaturene.

Oua, Overflødighed. „Du har det paa Oua (Oven)" ɔ: i Overflødighed.

Ovensyg, om En, der er syg, men gaaer oppe. En Reconvalesent.

Ovre 1) En ovre-fra ɔ: = En borte fra, en Førter, Fremmed. 2) „At have været *ovre*" betyder at have været i Forbedringshuset. „Han skal *over*". „Hvor mange Aar skal han over?"

O, en O, et Net til at fiske med og trække over Damme.

Pibel (pl. Pibla), Pige (NB. *ikke* Tjenestepige).

Peja (Peien), Tjenestepige.

Pys (pl. Pysser), en Kat.

Præker, Taler, Prædikant. Om en Candidat, der taler

til Vælgerne hedder det saaledes ofte: „Han taler som det kunde være en *Præker*“.

Peensk, stikken, prikken paa det; f. Ex. naar man byder En Noget, og han siger Nei, „Du er nok peensk“.

Pindstag, Hundesteil.

Plumsk, plump (i Ord).

Pinelakken, Pinedød! („Ih! Pinelakken“).

Pilegrød („Ih! Pilegrød“), Forundringsudbrud = Pinelakken.

Paahængse, paatrængende.

Piblastabba, halvvoxen Pige.

Porruer, purret, krølhaaret.

Pade, mede.

Puur, aldeles. „Næsten puur“.

Qualsøuta, ligge og blunde.

Quelningen, Mørkningen.

Rede under, rede Seng.

Ravse, rive, Hø etc. Ravse *Stub*, det Sidste paa Ageren.

Reenschylt, 1) skovlet, renset, 2) bankerot, blank; om En, der har mistet sine Penge. „Han har spillet op saalænge, at han nu er *reenschylter*.“

Ræmpa, sy sammen, rie sammen.

Ræmpa, pludselig Upasselighed. „Jeg har faaet en Ræmpa i Maven“.

Ruske, ruske Ænder, Gjæs ɔ: plukke Fjerene af.

Rødlagt (rødladent — rødlait), rødmusset.

Rødnosset, rødmusset.

Rælig̀t, hæsligt, rædselsfuldt, gyseligt.

Rumschindet, løst i Huden.

Ræigg, Riim.

Raggar, der falder Riim.

Ryg, Mellemrum mellem Furene i en Rugager.

Ruffe, flytte.

Røsle, lade gaa, lade stryge (f. Ex. Pengene). En *Røslera*, en Ødeland.

Sælla (Sædlagt), den Tid man om Foraaret lægger Sæden. „Det var omtrent ved *Sællat*".

Søba, en Blanding af kogt „Drikke" (Øl) og Mælk, Bornholmernes sædvanlige første Maaltid om Morgenen.

Skra (skraa); *see skra*, skotte, skule. *At skra, han skra'er til*, (see skjævt).

Ska'l, skarnagtig, som ikke er til at lide paa. En *ska'l* Kat, en tyvagtig Kat. En *ska'l* Hest, en Hest, som vil bide eller slaa.

Smart, smal, tynd. En *smarter* Karl. „Kors, hvor er han *smarter*" (mager).

Sfierset (Stegerset), Kjøkkenet.

Skodda, en lang Stage, hvormed man sætter Brød i Ovnen.

Saa, Balle, Vadskerballe.

Sjevle, skuffe, skovle, rense. „Jeg har *sjevlt* Møddingen". „Jeg har *sjevlt* Raagens Rede" (tømt).

Sandsage, Æventyr, Historie.

Skjøns, paa Skraa.

Sal, 1) med Brædegulv og Kjælder ɔ: Sal, 2) med Brædegulv uden Kjælder ɔ: Loft, 3) med Leergulv ɔ: Huus.

Skridsko, Skøiter.

Sisere, liden Sax.

Syp (Sup), en Snaps.

Strag, strunk, stiv.

Sædrulle, Tromle.

Soetsyg, dødssyg.

Stabba, Stolpe, Pæl, som er sat for at støtte. Stabba under Bjælken. Stabba i Porten, for at gjøre Lugerne fast forneden.

Stunder. Det stunder. Bruges naar Næsen kløer; hvorved man mener det tilkjendegives, at der kommer Fremmede.

Spedde, Spedder, Strikkepind. Eens Gang Spedder ɔ: et Sæt Strikkepinde. *Staal*spedder.

Smaddre, tale Meget, Løst og Fast.

Ska'r ɔ: et Skarn; „Ska'rsfolk, Ska'rsmennesker har gjort det".

Stait, opstablet. „Stolen er halv opstaiter med Klæder". „Vognen er heel opstaiter med Brænde".

Søe, om Vand, hvori er kogt Kjød, Fisk, Kartofler (altsaa en Slags Suppe).

Skytteri, Jagt. „Jeg har været paa Skytteri".

Sænke, sænke sig, drukne sig.

Sæv, Siv.

Stev, stædig (om Heste). Stever du? Gjør du dig stædig? (staaer stille).

Synsk, En, der har Syner, kan see Spøgelser.

Schym Dag, mørk Dag (Schymningen, Skumringen).

Storaituer, storagtig.

Seelsen, Lysning, Belysning. „Seelsen er dyr".

Storlighed, Størrelse.

Stoug, Sølvbæger, en Tumling.

Slømmer, Kornaffald, Avner.

Saavelse, Feieskarn.

Stauner, staa stille, hvile. „Døren stauner ikke", er ikke i, gaaer op og i.

Striva, Strube.

Skruller, fylder, seer ud som der var Noget. „Det skruller saa“, seer saa Stort ud.

Stokke Bier, sætte Bier i Kuben.

Skjels (Schels), ordentlig, som Brug er. „Jeg skulde dog være lidt *skjels paatagen* ɔ: ordentlig paaklædt.

Sølja, smaa Spænder (med een Tap) til Seletøi.

Strides paa, trættes om.

Skjule for Regn, krybe i Skjul, søge Ly for Regn.

Schægge, daarlig.

Saltsirken, Saltkar.

Skrate, Ryggen, Rygraden. „*En over Skraten*“, over Rygstykkerne.

Song, songlet, svedet, snærret; „Søben er songlet“.

Spigge (spigge op), kradse. „Hunden spigger for at finde Benet“.

Sprygg, bange, sky (om Heste).

Skræil, et ituslaaet Stykke, beskadiget Stykke, Vragstykke.

Sakramensk, forbandet.

Sjæltoues (sjæltages), trækkes med Døden.

Sjævsa, gaa og skrabe og slæbe.

Sniva, sove.

Schiwa, flytte sig (til Kørene — schiw sig).

Sula, Sular, et Apparat at *hørede* en Vogn med.

Schætta, rense Hør og Hamp. *Schætter*, Affald deraf, Skæver.

Sime, Haarsime, Snoer til at trække igjennem f. Ex. igjennem et Saar, der skal holdes aabent (en Fontenelle).

Snogespot, Skumcicaden i Puppetilstand.

Treest, Treer i Kortspil.

Tispe (pl. Tispar), et offentligt Fruentimmer.

Tilja (pl. Tiljar). Loft.

Tømma, Tommelfinger (ogsaa Tommelfingeren paa en Vante).

Tobaksskræp, Tobakspung.

Ti'l' Tolv, 10 à 12.

Tittel, Tilnavn, Efternavn. „Hvad Tittel har Du, Ole"? — „Min Tittel er Schou".

Tølluer, taalmodig, fredelig.

Tvert-ad, over en Tvert, det Ene med det Andet, som det er. „Jeg gav 1 Daler for Skilderiet *tvert-aa*" ɔ: med Billede, Ramme og Glas (færdigt).

Tælla, en Kurv. Aaletælla.

Træssuer (træsled), trævlet.

Tage unden, tage fra forneden af. (Ogsaa undtage.)

Tjeld, et Svøb (en Deel af det hele Svøb).

Tømma op, lægge Tømmen paa.

Tut = Bundt. En Tut Svovlstikker.

Undres paa, forundre sig over. „Folk undres paa".

Urt, ganske nyt Øl, før der er kommet Gjær til. (Gives for visse Sygdomme, f. Ex. for Blegsot, hvor der skal samles Kræfter.)

Ugilda, en Hingst.

Uret, dovent. „Øllet er uret", har mistet sin Smag.

Uden-ronde, Ydertøi, til en Kaabe eller et andet *fodret* Klædningsstykke. (Modsætning til Foderet.)

Ustogga, urimelig, uregjerlig.

Varp, Rendegarn. (Modsat Islet.) „Jeg skal have et Stykke Tøi *varpet*" ɔ: sat paa Væven.

Vispe, rende hid og did.

Vispe, et løsagtigt, offentligt Fruentimmer.

Visten, sprød, sprukken. F. Ex. om Huden i Ansigtet eller Læberne, der ere sprukne.

Vausa, vrøvle, vaase.

Vognskjul, Vognskuur, Vognport.

Vaareløst, naar Kreaturene lades løse paa Marken uden Vogter og Hyrde, hvilket især var Brug førend Udskiftningen. — En *vaareløs* Ko ɔ: en Ko uden Vogter.

Vrissen, f. Ex. om Træets Aarer, der ere sammenslyngede.

Vrinne, vrinske. *Vrinnede*, vrinskede.

Vanstærk, *ikke*-stærk, om Leerkar f. Ex., der ere sprukne.

Vaita, vinke, vifte.

Vise, i Betydning spire. „Kartoflerne begynde at vise. En *Viser*, en Spire paa en Kartoffel.

Vae, Skum. *Vaet* paa Øllet, paa Mælken.

Veifarning, Veiarbeide. *At fare Vei*, at arbeide paa Veien. „Folk farer Vei idag", arbeide paa Veien.

Vysle, fløite.

Vint, skjævt.

Vine, viner, gaae og *skabe sig naragtig.*

Vinersful = ravinu, vinu, naragtig.

Æblegas ɔ: Tag fat. (Et meget almindeligt Ord f. Ex. naar Børn lege.)

Øgelade, Hestestald.

Ønka, enkelt, en Gang imellem. „Jeg faaer en ønka Lax" (en Lax *en Gang imellem*).

Tillæg.

Blaabær ɔ: Brombær.

Byllenbær ɔ: Blaabær.

Bølk, Mellemvæg, som kun er en Alen høi mellem Loen og det Rum, hvori man gjemmer Sæden, som endnu ikke er tærsket. Dette Rum kaldes Gulvet.

Bringkauling, forreste Remme paa Vognstangen.

Gnæula, gnave (især om at spise noget Haardt, hvor man kun kan bide et lille Stykke af ad Gangen).

Guulvælming, Guulspurv.

Gjevaaler, Vanggjemmer, Ledevogter.

Herrens-Haand, Gjøgeurt (Orchis).

Hvedeknopper, de Tvebakker, Bønderne bage selv.

Haurafugl, Vipstjerten.

Hauen, Frugten paa Hvidtjørn.

Hauentorn, Hvidtjørn.

Istered i Fisken, Mælken i Torsken.

Krægen, smaa rødgule Blommer (Æggeblommer).

Krade sig, gaa daarligt (naar Noget ikke lykkes, gaaer uheldigt). *Det krader.*

Kradans, „det var Kradans“, det var som Pokker (en Eed).

Markløst, gaa, kjøre *markløst* ɔ: naar man ikke følger den slagne Vei.

Pasle, rasle. Den Lyd, som f. Ex. frembringes, naar man gaaer over Halm. Man har Ordsproget: Hvad er det, som gaaer over Stænget (Høloftet) uden at pasle? Maanen.

Røhjælpa, Irisk.

Skalre, rasle (f. Ex. om den Lyd, der frembringes, naar en Ært er inden i en Blære).

Stænget, Høloft.

Storja, Støren.

Skovskradder, Skovæbler.

Steenhjælpa, Steensmutten. Man har Ordsproget: Snogen ruger over Steenhjælpens Æg, medens den er borte fra sin Rede.

Skyde Ryg, gjøre den sidste Fure i det Stykke af Ageren, man pløier ad Gangen.

Skuda, Skovdue.

Stevelin, Klokketaarnet, naar det staaer isoleret; hvilket er Tilfældet med mange Kirker paa Bornholm.

Særissa, en lille Græshoppe, som frembringer en klingende Lyd ved at gnide Vingerne sammen.

Torbag, Torbist.

Vigga, Praas, smalt Lys.

Vortebidder, den store grønne Græshoppe.

Veire (være), om at hoste, rømme sig. „Der var En, der værede".

Rettelser. Side 11 Axelvang læs Axelivang. Side 15 Fjeldhorn, fjelde læs Fjællhorn, fjælle.